

نقش راهبرد توسعه شهری (CDS) در توسعه پایدار شهری، مطالعه موردی: منطقه ۳ شهرداری شیراز

فریده کریمی^۱، *علیرضا عبداله‌زاده فرد^۲، علی شکور^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد شهرسازی، واحد بیضا، دانشگاه آزاد اسلامی، بیضا، ایران

۲. استادیار گروه شهرسازی، واحد صفاشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، صفاشهر، ایران

۳. استاد گروه جغرافیای انسانی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۵/۱۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۹/۰۸

The Role of Urban Development Strategy (CDS) in Sustainable Urban Development, Case Study: District 3, Shiraz Municipality

Farideh Karimi¹, *Alireza Abdolazadeh fard², Ali Shakoor³

1. M.A Student, Department of Urban Design, Beyza Branch, Islamic Azad University, Beyza, Iran

2. Assistant professor, Department of urban design, Safashahr branch, Islamic Azad University, Safashahr, Iran

3. Professor, Department of geography, Marvdasht branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran

Received: 02/08/2017

Accepted: 29/11/2017

Abstract

The goal of this research is investigation of CDS index in 3rd region of Shiraz for improving current situation and its role in achieving urban sustainable development. The method of this research is descriptive- analytic. In this way, by using Cochran method and the society of 205775 citizens, the sample size of 384 persons is determined. For reliability test, Cronbach' Alpha and for validity one, exploratory factor analysis is used and by using pearson correlation coefficient and stepwise regression test, data were analyzed. Based on results, the average of livability criteria equals 3.08 and the bankability one is 2.81 and this average for good urban governance equal 2.16. According to theoretical middle -2.5-, it is mentionable that 3rd region of Shiraz municipality has good situation in having CDS criteria. And the mentioned criteria – livability, competitiveness and good urban governance have meaningful relation. But bankability can have the most effect in improving CDS approach in 3rd region of Shiraz municipality.

Keywords

Urban Development Strategy (CDS), Livability, Competiveness, Good urban governance, Bankability.

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی شاخص‌های CDS در منطقه ۳ شهر شیراز جهت بهبود وضع موجود و نقش آن در دستیابی به توسعه پایدار شهری می‌باشد. روش پژوهش در دو بخش توصیفی- تحلیلی انجام گرفت. در این راستا با استفاده از روش کوکران و با لحاظ کردن جمعیت ۲۰۵۷۷۵ نفر ساکن در محدوده به‌عنوان جامعه آماری، حجم نمونه تعداد ۳۸۴ نفر تعیین شد. جهت سنجش روایی سازه‌ای از آزمون آلفای کرونباخ، برای تعیین روایی محتوایی از تحلیل عاملی اکتشافی و به منظور تحلیل داده‌ها از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره گام به گام استفاده شد. براساس نتایج به دست آمده، میانگین معیار قابلیت زندگی ۳/۰۸، رقابت‌پذیری ۳/۰۸، بانکی بودن ۲/۸۱ و حکمروایی خوب شهری ۲/۱۶ می‌باشد و با توجه به عدد ۲/۵ به‌عنوان میانه نظری، می‌توان گفت که منطقه ۳ به لحاظ برخورداری از شاخص‌های CDS وضعیت نسبتاً خوبی دارا می‌باشند. معیارهای قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری و حکمروایی خوب شهری دارای رابطه معنی‌دار می‌باشند و باتوجه به نتیجه آزمون رگرسیون چندمتغیره، معیار بانکی بودن بیش‌ترین تأثیر را در جهت ارتقاء رویکرد CDS در منطقه ۳ دارد.

واژگان کلیدی

راهبرد توسعه شهری (CDS)، قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری، حکمروایی خوب شهری، بانکی بودن.

مقدمه

در سال‌های اخیر آنچه به وفور و به صورت آشکاری دیده می‌شود، نابسامانی‌های ساخت و سازهایی است که با هدف توسعه شهری صورت می‌گیرد. توسعه در معنای عام، رشد و گسترش معنا می‌شود (محمدی سنگالی و قرشی، ۱۳۹۵: ۸۷). مفهوم توسعه در فرآیند زمانی همواره به سوی عمیق‌تر شدن، جامع شدن، چندبعدی نگری، در بر گرفتن شرایط و عوامل ساختاری و مردمی‌تر شدن حرکت کرده است (Michelle, 2008: 362).

در حال حاضر از جمله رویکردهای حاکم، پس از تطور و تحول تاریخی انواع رویکردهای مختلف مرتبط با توسعه، رویکرد توسعه پایدار است که به عنوان رویکرد غالب، ساختار فکری برنامه‌ریزان را در ساماندهی فضاهای جغرافیایی تحت تأثیر قرار داده است (اکبرپور سراسکانرود و نجفی، ۱۳۸۹: ۶۵) و در دهه‌های اخیر یکی از ارکان اساسی توسعه پایدار، دستیابی به توسعه پایدار شهری است (عبدللهی، ۱۳۹۴: ۲۵۴).

نظریه توسعه پایدار شهری موضوع‌های جلوگیری از آلودگی‌های محیط شهری و ناحیه‌ای، کاهش ظرفیت‌های تولید محیط محلی، ناحیه‌ای و ملی، حمایت از بازیافت‌ها و عدم حمایت از توسعه‌های زیان‌آور و از بین بردن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می‌کند. توسعه پایدار شهری پدیده چند وجهی است (محمدی، ۱۳۹۱: ۴۴) و در آن ملاحظات زیست‌محیطی، عدالت اجتماعی و پویایی اقتصادی در وضعیتی متعادل با یکدیگر را مدنظر قرار می‌دهد (Mohammadpour, 2015: 111).

در واقع مفهوم توسعه پایدار مبین توسعه‌ای متعادل، همه سونگر و عدالت‌محور است. توسعه پایدار نشانگر فرآیندی می‌باشد که طی آن باید پایداری اتفاق بیفتد. پایداری مجموعه‌ای از وضعیت‌ها است که در طول زمان باید دوام داشته باشد (نیکپور، ۱۳۹۴: ۱۲۶). در حقیقت، توسعه پایدار، ما را به ایجاد جامعه‌ای رویایی، مافوق جامعه امروزی دعوت می‌نماید و به واقعیت‌سازی آن برای نسل‌های آتی تأکید می‌کند (رازدشت و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۶).

طرح مفاهیم نوینی مانند توانمندسازی، مشارکت، حکمرانی خوب شهری، توسعه پایدار، رقابتی نمودن شهرها، برنامه‌ریزی استراتژیک و نظایر آن نشان‌دهنده موجی نوین در تفکر برنامه‌ریزی شهری است. در این میان، فرآیند راهبرد توسعه شهری (CDS) به عنوان نظریه‌ای رویه‌ای - محتوایی و رویکردی نوین در برنامه‌ریزی شهری توسط سازمان ائتلاف شهرها در سال ۱۹۹۹، با هدف کاهش فقر، توسعه پایدار و ارتقاء مشارکت و ایجاد حکمرانی خوب شهری مطرح

گردید (احدث‌زاد روشتی و مرادی مفرد، ۱۳۹۲: ۳۶) و در چند سال اخیر توجه بسیاری از محافل علمی - حرفه‌ای ایران را نیز به خود معطوف کرده است (Hosseinzadeh Dalir, 2012: 173). این رویکرد می‌تواند جایگزین برنامه‌های غیر منعطف قبلی در بهبود بحران‌های پیش‌رو در کشورهای در حال توسعه گردد. روشن است که در صورت عدم استفاده از راهبردهای نوین توسعه شهری و بهره‌گیری از روش‌ها و سیاست‌های قدیمی نمی‌توان مشکلات و مسائل پیچیده، پویا و فزاینده شهرسازی کشورمان را حل کرد (نوروزی‌فرد، ۱۳۹۳: ۲۳۸).

سؤال‌های تحقیق حاضر عبارتند از:

۱. آیا وضع موجود منطقه ۳ شیراز با شاخص‌های راهبرد توسعه

شهری (CDS) مطابقت دارد؟

۲. آیا شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) در دستیابی به توسعه پایدار شهری تأثیرگذار می‌باشند؟

توسعه یکی از مفاهیمی است که بعد از جنگ جهانی دوم در مباحث علمی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، کشورداری و هم‌چنین در مسائل بین‌المللی جایگاهی ویژه پیدا کرده است (نوابخش و بذرافشان، ۱۳۹۳: ۵۰).

شهرها پس از انقلاب صنعتی رشد و توسعه شتاب‌زده‌ای یافتند و این رشد و توسعه که تاکنون نیز ادامه داشته است، آثار زیان‌باری بر محیط زیست و روح و جسم انسان‌های ساکن آن وارد ساخته است. این آثار، انسان را به فکر ارائه راه‌حل و چاره واداشت؛ در چنین فضایی بود که راهبرد توسعه پایدار مطرح و تبلور یافت (شیخ‌الاسلام، ۱۳۸۸: ۳۱).

مفهوم توسعه پایدار به معنی ارائه راه‌حلی در مقابل الگوهای سنتی کالبدی، اجتماعی و اقتصادی توسعه می‌باشد. توسعه پایدار راه تازه‌ای برای رسیدن به آرمان شهرهای بشر همراه با حفظ منابع و امکانات برای آیندگان است. در این رابطه لمن^۲ معتقد است قرن بیست و یکم مواجه با بحث جدال انگیز توسعه پایدار با اولویت توسعه پایدار شهری خواهد بود (عبدللهی، ۱۳۹۴: ۲۵۴).

مفهوم اصلی توسعه پایدار شهری، برای اولین بار توسط پیترهال^۳ مطرح گردید. او این مفهوم را این‌گونه تعریف کرد: «توسعه پایدار شهری، شکلی از توسعه امروزی است که توان توسعه مداوم شهرها و جوامع شهری نسل‌های آینده را تضمین می‌کند (Mohammadpour Zarandi, 2015: 113). در واقع دستیابی به توسعه پایدار شهری به منظور بهره‌برداری مناسب از منابع و ایجاد رابطه متعادل و متوازن میان انسان،

اصطلاح توسعه معطوف به ارتقاء سطح و کیفیت زندگی افراد و بهبود رفاه عمومی جامعه است و پایداری اشاره به استمرار این فرآیند در طول نسل‌های بشر دارد. به این ترتیب، توسعه پایدار، کلیه جنبه‌ها و ابعاد زندگی بشر را در بر می‌گیرد (صفایی‌پور، ۱۳۹۲: ۱۱۰). توسعه پایدار و توسعه پایدار شهری از پارادایم‌های جدید در ادبیات علمی و نظری هستند که در زمینه توسعه و برنامه‌ریزی شهری رایج شده‌اند (Firouzbakht, 2012: 30).

اصطلاح توسعه پایدار برای اولین بار در سال ۱۹۷۲ در کنفرانس سازمان ملل متحد در خصوص محیط زیست مطرح گردید. این مفهوم هم‌چنین در سال ۱۹۹۲ در کنفرانس سازمان ملل در مورد محیط زیست و توسعه به‌عنوان دستور کار ۲۱، به منظور پایداری سکونتگاه‌های انسانی مورد استفاده قرار گرفت (Rasoolimanesh, 2011: 153). یکی از پذیرفته شده‌ترین تعاریف از توسعه پایدار در گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه در سال ۱۹۷۸ تحت عنوان «آینده مشترک ما» آمده است (صابری‌فر و فلاح، ۱۳۹۳: ۱۲۱). براساس این گزارش، توسعه پایدار باید بتواند نیازهای نسل امروز را بدون به خطر انداختن توانایی نسل آینده در رفع نیازهای خود برآورده سازد (Farhudi, 2011: 13). هم‌چنین نظریه توسعه پایدار شهری، حاصل مباحثات طرفداران محیط زیست درباره مسائل زیست‌محیطی به‌خصوص محیط زیست شهری است که به دنبال نظریه توسعه پایدار برای حمایت از منابع محیطی ارائه شد. در این نظریه، موضوع نگهداری منابع برای حال و آینده، از طریق استفاده بهینه از زمین و وارد کردن کم‌ترین ضایعات به منابع تجدیدناپذیر، مطرح است (واقفی و حقیقتیان، ۱۳۹۳: ۵۱). در اصل، توسعه پایدار در بر دارنده تغییر روابط بین انسان‌ها و طبیعت در زمان کنونی و در طول زمان است که عدالت اجتماعی، حفظ میراث فرهنگی، حفظ محیط زیست و جامعه سالم، همه در شمار مفاهیمی است که زیربنای توسعه پایدار را تشکیل می‌دهند (مشکینی و مؤذن، ۱۳۹۳: ۱۰۷).

پیترهال معتقد است توسعه پایدار شهری موضوعات جلوگیری از آلودگی‌های محیط شهری و ناحیه‌ای، کاهش ظرفیت‌های تولید محیط محلی، ناحیه‌ای و ملی، حمایت از بازیافت‌ها، عدم حمایت از توسعه زیان‌آور و از بین بردن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می‌کند (مرصوصی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۰). چرگول^۴ اظهار می‌دارد که توسعه پایدار، به حداقل رساندن مصرف منابع تجدید نشدنی را در رأس اهداف خود قرار می‌دهد و در این راستا، استفاده پایدار از

اجتماع و طبیعت است که هدف نهایی برنامه‌ریزان و مدیران توسعه شهری می‌باشد (نیکپور و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۲۵).

برنامه‌ریزی شهری در چارچوب توسعه پایدار شهری، از موضوعات اساسی مطرح شده در تدوین الگوی توسعه شهری و منطقه‌ای است، ضمن اینکه پیچیدگی ساختاری کلان‌شهرها و نیز افزایش جمعیت شهرنشین پس از انقلاب صنعتی و مشکلات ناشی از آن، می‌تواند علت اصلی دغدغه برنامه‌ریزان شهری برای هدایت کلان‌شهرها با تأکید بر پایداری باشد (صابری‌فر، ۱۳۹۳: ۱۱۶).

بیش از چهل سال از زمان تهیه و اجرای طرح‌های جامع، به منظور ساماندهی شهرها می‌گذرد؛ ارزیابی‌های کلی ایران گویای این واقعیت است که این طرح‌ها در دستیابی به اهداف خود ناموفق بوده‌اند (جهانی‌شکیب و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۸)؛ زیرا این‌گونه طرح‌ها بیش‌تر کالبدی، ایستا و سنتی بوده و در تدوین آن‌ها ابعاد اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی لحاظ نشده است (رهنما، ۱۳۹۱: ۱۰۸). از طرفی، رشد بی‌رویه جمعیت سبب گسترش افقی شهر و شکل‌گیری محلات غیر رسمی، ایجاد نابرابری مکانی و فضایی و پیامدهایی در بعد اجتماعی، فرهنگی و غیره شده است (عبدالهی، ۱۳۹۴: ۲۵۵). لذا گذر از الگوی برنامه‌های جامع شهری به سمت برنامه‌ریزی راهبرد توسعه شهری، با توجه به خاصیت ترکیبی، انعطاف‌پذیر بودن و پویایی آن در جهت حل مسائل و مشکلات و سازگاری با تحولات آینده ضروری به نظر می‌رسد (رهنما، ۱۳۹۱: ۱۰۸).

راهبرد توسعه شهری، رویکردی مسئله‌گرا، با محوریت فقر شهری، حاشیه‌نشینی، فشارهای زیست‌محیطی و نابرابری اجتماعی است. این طرح با رویکردی راهبردی در پی حل معضلات نوین شهری در کشورهای کم‌تر توسعه یافته است (نوروزی‌فرد، ۱۳۹۳: ۲۳۷). پژوهش حاضر سعی دارد که در منطقه ۳ شهر شیراز به بررسی و تجزیه و تحلیل ابعاد راهبرد توسعه شهری جهت دستیابی به توسعه پایدار بپردازد.

مبانی نظری

توسعه پایدار شهری

شهر پایدار، شهری است که در حرکت به سوی کارایی بیش‌تر در استفاده از منابع به حفظ کیفیت زیست‌محیطی، عدالت اجتماعی و کارایی اقتصادی توجه داشته باشد. پایایی توسعه در یک جامعه شهری زمانی تضمین می‌گردد که شهرسازی قادر باشد سطح تولید اقتصادی را در حد مطلوب تأمین نماید، رفاه اجتماعی در شهر شکل بگیرد و زندگی سالم جریان داشته باشد. آن زمان است که توسعه پایدار شهری رخ می‌نماید (نقی‌زاده، ۱۳۹۲: ۶).

است که کمک می‌کند تا یک شهر از پتانسیل‌های شهرنشینی بهره‌برداری کند (Khammar, 2014: 110).

راهبرد توسعه شهری به‌عنوان جدیدترین رویکرد در برنامه‌ریزی کلیت، سرزندگی، تنوع و زیبایی را که در شهرسازی مدرن کم‌رنگ شده دوباره به شهرها بازگرداند (مرصوصی، ۱۳۹۳: ۴۰). به عبارت دیگر توسعه پایدار مفهومی چندبعدی و دارای ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است (قنبری، ۱۳۹۵: ۱۰۳)، (شکل ۱).

منابع تجدید شونده، جذب ظرفیت‌های محلی و پاسخگویی به نیازهای بشر را مد نظر قرار می‌دهد (قدیری، ۱۳۹۵: ۷۲).

کس^۷ معتقد است توسعه پایدار روندی است که بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و فن‌آوری به سوی عدالت اجتماعی را دنبال می‌کند و در جهت جلوگیری از آلودگی اکوسیستم و تخریب منابع طبیعی گام برمی‌دارد (تقوایی و صفربادی، ۱۳۹۲: ۶). ترنر^۸ نیز بر این باور است که توسعه پایدار شهری می‌کوشد تا

شکل ۱. ابعاد توسعه پایدار

مأخذ: Rasoolimanesh et al, 2011b: 627

راهبردی، بر سرمایه‌های درون جامعه شهری و شیوه‌های مشارکتی، دموکراتیک، سیستمی و سلسله مراتبی تأکید دارد (جهانی‌شکیب، ۱۳۹۳: ۵۰) و برآن است که زمینه‌های برخوردار شدن شهروندان از زندگی و خدمات پایه شهری را فراهم ساخته، شعار «شهر برخوردار» یا «شهر کامل»^۶ را در برابر «شهر محروم» یا «شهر فاصل»^۷ احیا کند (حاتمی‌نژاد، ۱۳۹۰: ۶۵).

مهم‌ترین محوری که بر رویکرد CDS استوار است تدوین صرف اسناد به‌عنوان هدف غایی نیست بلکه توجه و تأکید بر مقوله اجرا می‌باشد (احدنژاد روشنی و مرادی مفرد، ۱۳۹۲: ۳۷).

هم‌چنین رویکرد CDS به لحاظ دستاوردهای مهمی که می‌تواند از نظر اصلاح نظام مدیریت شهری، پاسخگویی به نهادها و شفاف‌سازی فرآیندها به بار آورد، مورد استقبال واقع گردیده است (حیدری چپانه، ۱۳۹۱: ۴۲). اتخاذ راهبردهای حمایت از

راهبرد توسعه شهری (CDS)

با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک در سطح شهرها، بانک جهانی با همکاری مرکز سکونتگاه‌های سازمان ملل متحد، در سال ۱۹۹۹، «سازمان ائتلاف شهرها» را با هدف بهبود شرایط زندگی در کشورهای در حال توسعه به وجود آوردند. در کل، برنامه‌ریزی استراتژیک شیوه‌ای سیستماتیک در جهت ایجاد پیوستگی بین اقدامات اولویت‌دار است. طرح‌هایی با عنوان راهبرد توسعه شهری در واکنش به ناکارآمدی طرح‌های توسعه شهری و ارتقاء کیفیت زندگی و بهبود مدیریت شهری به وجود آمد (رضایی، ۱۳۹۵: ۱۱۱).

راهبرد توسعه شهری (CDS) فرآیندی است که در خلال آن چشم‌انداز توسعه شهری هر شهر به گونه‌ای تهیه می‌شود که براساس آن برنامه اقدامات عملی کوتاه‌مدت تدوین می‌گردد (حیدری چپانه، ۱۳۸۹: ۶۶). هم‌چنین راهبرد توسعه شهری ابزاری

7. Inclusive City
8. Exclusive City

5. Cocos
6. Turner

شهرها با شکل‌های جدیدی از حکمروایی شهری همراه شده است که در آن، بخش خصوصی نقش هدایت‌کننده برنامه‌های شهری را دارد. این نوع همکاری میان بخش‌های مختلف که اجرای رویکرد جذب سرمایه را ممکن می‌سازد در واقع ائتلافی برای توسعه شهر است (سروری و ماجدی، ۱۳۹۴: ۱۹).

حکمروایی خوب به‌عنوان مدیریت شفاف و پاسخگو با هدف نیل به توسعه اقتصادی و اجتماعی عادلانه و پایدار تعریف شده است. منشاء قدرت و مشروعیت در حکمروایی شهری، مشارکت تمامی شهروندان و حضور آن‌ها در همه صحنه‌ها و ارکان جامعه مدنی است (حاجی‌علیزاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۴۳).

معیارهای ارزیابی حکمروایی شهری خوب به شرح زیر است: مشارکت، اثربخشی و کارایی، شفافیت، قانون‌مندی، پاسخگویی، جهت‌گیری توافقی، عدالت (رهنما و اسدی، ۱۳۹۳: ۱۵۳).

- رقابت‌پذیری

مناسبات مابین کشورها در فرآیند جهانی شدن معاصر، از جهت نوع، مقیاس، روش‌ها، ابزارها و پیامدها دارای تفاوت‌های اساسی با تعاملات ماقبل عصر مدرن یا جهانی شدن سطحی است (مطلبی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۹۳). از این رو، رقابت‌پذیری به معنای رشد اشتغال و دیگر منابع درآمدی، سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای رقابتی است (Rasoolimanesh, 2011: 156).

از دیدگاه صاحب‌نظرانی چون مایکل پورتر^۹، رقابت‌پذیری بنگاه با هدف افزایش سودمندی در گرو افزایش بهره‌وری است و تنها در صورت تولید برون دادهای بیش‌تر به ازای واحدهای تولید کم‌تر نسبت به رقیب‌ها می‌توان به مزایای رقابتی دست پیدا کرد (شریف‌زادگان و ندایی‌طوسی، ۱۳۹۴: ۷). بر همین اساس، در اقتصاد جهانی، رقابت‌پذیر بودن به معنای امکان به دست آوردن موقعیت مناسب و پایدار در بازارهای بین‌المللی است (رهنما، ۱۳۹۱: ۱۱۴).

- بانک‌پذیری

بانک‌پذیری در ارتباط نزدیک با رقابت‌پذیری شهر قرار دارد، به عبارتی شهرهای رقابت‌پذیر شهرهایی هستند که بانک‌پذیر هم باشند، یعنی دارای سیستم مالی شهری کارآمد در استفاده از منابع درآمدی و هزینه‌ای خود هستند. ایجاد سایت‌های اطلاع‌رسانی اینترنتی و تهیه بانک‌های اطلاعاتی آنلاین و به ویژه بانک اطلاعات شهری، در جهت شفافیت بخشیدن به تمامی تصمیمات و عرضه بدون واسطه اطلاعات و هم‌چنین شناساندن مزیت‌های شهر در جهت جذب سرمایه‌های مالی و انسانی کمک زیادی به

گروه‌های کم‌درآمد، بهبود شرایط زندگی طیف غالب شهری (Hosseinzadeh Dalir, 2012: 182)، توسعه اقتصاد محلی، بهبود حکومتمداری و مدیریت شهری و در نهایت کاهش منظم و مداوم فقر شهری از جمله اهداف CDS می‌باشند (Sasanpour., Mehrnia, 2012: 194).

راهبرد توسعه شهری در نهایت، تصمیم‌گیری مشارکتی برای شهرهایی است که با بحران فقر شهری، افزایش رقابت و اعمال فشار بر پایداری محیط زیست روبه‌رو هستند. این راهبرد (CDS) از طریق ترکیبی از اقدامات و راهبردها، چارچوبی برای رشد اقتصادی، پایداری و برابری فراهم می‌کند (Fouladi, 2015: 470).

راهبرد توسعه شهری شامل اصولی است که سازمان ائتلاف شهرها و بانک جهانی آن‌ها را با عنوان شهرهای پایدار یاد می‌کنند (حسینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۴). بر این اساس، شهرهای پایدار شهرهایی هستند که دارای ویژگی‌های زیر باشند:

- قابلیت زندگی

فراهم کردن چارچوبی که تضمین کند فقیران به استانداردهای سلامتی و زندگی با کرامت دست یابند. هم‌چنین این چارچوب باید سیستم‌هایی برای مسکن کافی، حق تصدی ایمن، اعتبار، حمل و نقل، سلامتی آموزش و سایر خدمات برای خانوارها فراهم کند و به کاستی‌های زیست‌محیطی، ایمنی عمومی و حفاظت از میراث فرهنگی در جهت منفعت تمامی ساکنان نیز توجه نماید (نوروزی‌فرد و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۴۵). در واقع شهری قابل زندگی است که در آن همه ساکنان بتوانند به‌صورت برابر از فرصت‌های مشارکت، زندگی اقتصادی و سیاسی بهره‌مند شوند (Khaliq, 2014: 852).

یکی از معیارهای قابلیت زندگی، سنجش کیفیت زندگی شهروندان است (اشرفی، ۱۳۸۸: ۹۶). می‌توان کیفیت زندگی را در سطح خرد (فردی-ذهنی) و کلان (اجتماعی-عینی) تعریف کرد. سطح خرد شامل شاخص‌هایی نظیر ادراکات کیفیت زندگی، تجارب و ارزش‌های فرد، و معرف‌های مرتبط مانند رفاه، خوشبختی و رضایت از زندگی است و سطح کلان شامل درآمد، اشتغال، مسکن، آموزش و پرورش و سایر شرایط زندگی و محیط است (براتی و یزدان‌پناه شاه‌آبادی، ۱۳۹۰: ۳۴). این معیار، مسائل مربوط به محیط زیست را مد نظر قرار می‌دهد و به ارائه راهکارهایی جهت بهره‌برداری بهینه از منابع محیط زیست می‌پردازد.

- مدیریت و حکمروایی خوب شهری

سیاست‌های شهری جدید در دوره جهانی شدن و رقابت میان

مقایسه توسعه پایدار و راهبرد توسعه شهری (CDS)
سه جنبه از توسعه پایدار، یعنی حفاظت از محیط زیست، توسعه اقتصادی و عدالت اجتماعی با شاخص‌ها و محتویات تعریف‌های CDS مقایسه گردید و چهار مؤلفه قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری، حکومت‌داری (مدیریت خوب) و بانک‌پذیری در تعریف CDS توسط بانک جهانی گنجانده شده است.
سازمان ملل متحد معیارهای پناهگاه، توسعه اجتماعی، توسعه اقتصادی، حکومت‌داری و مدیریت زیست‌محیطی را به‌عنوان شاخص‌های CDS در نظر گرفته است (جدول ۱)، (Rasoolimanesh, 2011: 628).

افزایش توان بانک‌پذیری شهرها خواهد کرد (اشرفی، ۱۳۸۸: ۹۷). بانکی بودن را می‌توان از دو رویکرد متفاوت مورد بررسی قرار داد، بعد اول از نظر رشد فناوری و پیشرفت تکنولوژی ارتباطات که باعث تسهیل در امر تجارت و گردش مالی در سطح جهان شده است که این امر به پایداری شهرها کمک شایانی خواهد کرد، بعد دوم از لحاظ سیستم مالیه شهری مورد بررسی قرار می‌گیرد، اصولاً شهرها برای داشتن یک توسعه پایدار باید از درآمدهای پایدار نیز برخوردار باشند (رهنما، ۱۳۹۱: ۱۱۱). هم‌چنین از جمله معیارهای بانکی بودن می‌توان به بهره‌گیری از حمل و نقل هوشمند، برنامه راهنمای شهر، کیوسک پویا و دسترسی به اینترنت پهن‌بند اشاره کرد.

جدول ۱. مقایسه توسعه پایدار و راهبرد توسعه شهری

شاخص‌های توسعه پایدار	شاخص‌های CDS از نظر بانک جهانی شاخص‌های CDS از نظر سازمان ملل متحد
حفاظت از محیط زیست	* - تلاش برای حفاظت از انرژی
	* - استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر
	* - برنامه بازیافت سطل‌های کنار خیابان
	* - حفاظت از کیفیت آب
	* - حفاظت از محیط زیست در مناطق حساس
	* - برنامه حفاظت از فضای باز
	* - قرار دادن وسایل حمل و نقل عمومی داخل شهرها
توسعه اقتصادی	* - مدیریت تقاضای حمل و نقل
	* - توسعه پارک در جهت سازگاری با محیط صنعتی
	* - تشویق‌های مالیاتی برای دوستداران حفاظت از محیط زیست
	* - برنامه حفظ کسب و کار
	* - توانمندسازی از طریق ایجاد تشکیلات اقتصادی
عدالت اجتماعی	* - رشد برنامه‌های کسب و کار محلی
	* - تعیین ضوابط و مقررات برای مساکن ارزان قیمت
	* - ایجاد مهد کودک برای اقشار کم درآمد
	* - برنامه‌های پیشگیری و مداخله برای بی‌خانمان‌ها
	* - تعادل بین شغل و مسکن
	* - دسترسی به حمل و نقل عمومی
	* - برنامه ریزی محله
* - تغذیه سیستم‌های پایدار	
* - توسعه برنامه‌های سرمایه‌گذاری برای ایجاد کسب و کار اقلیت‌گرا (زنان)	

روش تحقیق

تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و تحلیلی انجام گرفت، در بخش تحلیلی با توجه به نوع داده، از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره گام به گام استفاده گردید.

محدوده مورد مطالعه

منطقه ۳ یکی از مناطق ۱۱ گانه شهرداری شیراز می‌باشد که در شمال شهر شیراز قرار گرفته است. وسعت منطقه، حدود ۱۷۴۴ هکتار است که ۱۴ درصد از مساحت کل شهر را شامل می‌شود. منطقه از شمال به کوه‌های ریاستی، الله اکبر، دروازه قرآن و باباکوهی، از غرب از تقاطع فردوسی باغ حر تا چهارراه باغ‌تخت و امتداد از مرکز پیاده تا دامنه کوه، از سمت جنوب از تقاطع فردوسی باغ حر و در امتداد خیابان تختی و مدرس تا پل غدیر و از شرق به بلوار سرداران از پل غدیر تا دامنه کوه منتهی می‌شود. منطقه ۳ با مناطق ۱، ۲، ۷ و ۸ هم‌جوار بوده و از جهت شمال

نیز به مرز محدوده شهر ختم می‌شود (شکل ۲).

اساسی‌ترین ویژگی‌هایی که این منطقه را از سایر مناطق شهر شیراز متمایز می‌کند عبارتند از: وجود عناصر و مراکز فرهنگی- گردشگری و میراثی نظیر آرامگاه حافظ، آرامگاه سعدی، آرامگاه خواجوی کرمانی، دروازه قرآن، امام‌زاده علی بن حمزه و غیره که باعث می‌شود همه ساله تعداد زیادی از گردشگران داخلی و خارجی برای بازدید از این مراکز و مکان‌ها به این منطقه رفت و آمد می‌کنند.

منطقه مورد مطالعه به‌عنوان مهم‌ترین پهنه عملکردی در سطح شیراز، دارای عملکرد فراتر از شهر، محورهای اصلی ارتباطی، پتانسیل و مزیت‌های ایجاد درآمد و اشتغال، مرکز منطقه‌ای خدماتی شکل گرفته است. هم‌چنین دارای زمینه مساعد برای ایفای نقش منطقه‌ای- ملی و فراملی، بهره‌مند از منطقه تفرجگاهی در دامنه‌های ارتفاعات شمال شهر و هم‌جوار چشم‌اندازهای مشرف به شهر با قابلیت ایجاد فضای سبز ارتفاعی، توسعه فضای شهری، قابلیت توسعه و افزایش ظرفیت اکولوژیکی و هویت‌بخشی به شهر می‌باشد. هم‌چنین حضور دو ورودی اصلی شهر در منطقه، یعنی ورودی اصفهان- شیراز و ترمینال کاراندیش از دیگر قابلیت‌های منطقه ۳، به شمار می‌رود که از آن می‌توان جهت تقویت عملکرد خاص تاریخی، فرهنگی و فراغتی استفاده کرد.

تحقیق حاضر، با هدف بررسی شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) در منطقه ۳ شهرداری شهر شیراز، براساس مطالعات نظری به تدوین معیارهای تأثیرگذار در رویکرد CDS پرداخته شده است. سپس با توجه به معیارهای تدوین شده، پرسشنامه‌ای با تعداد ۶۱ سؤال تهیه گردید. سپس جهت تعیین پایایی پرسشنامه، از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد و ۴ گویه به دلیل پایایی ضعیف حذف گردیدند. در نهایت مقدار آلفا همان‌گونه که در جدول ۲، ملاحظه می‌شود، برای تمام متغیرها بالاتر از ۰/۷۲ به دست آمده است.

جدول ۲. سنجش روایی سازه‌ای

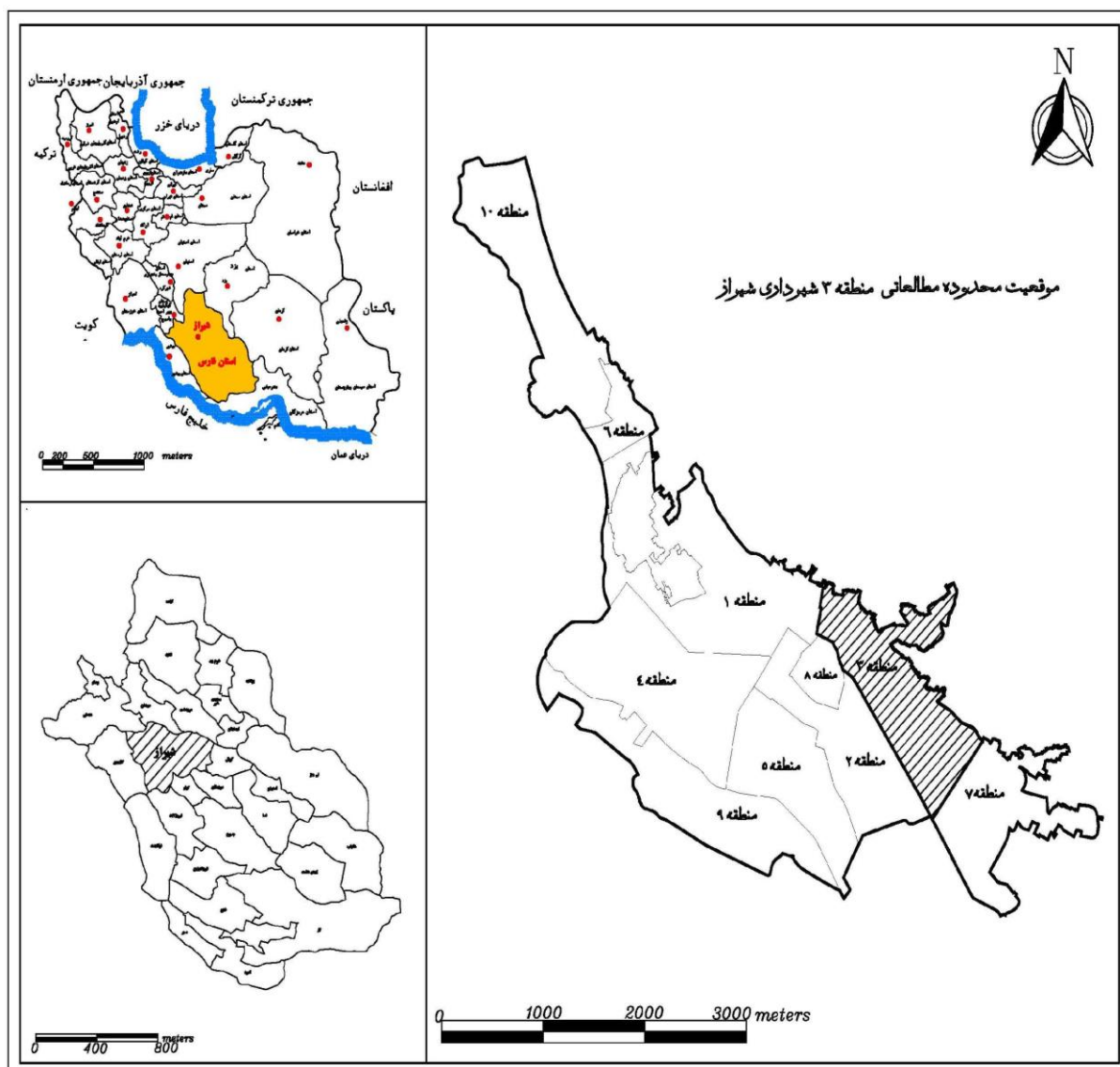
شاخص	ضریب آلفای کرونباخ
قابلیت زندگی	۰/۷۲۸
رقابت پذیری	۰/۷۵۰
بانکی بودن	۰/۹۰۴
حکروایی خوب شهری	۰/۷۵۷

جامعه مورد مطالعه (منطقه ۳ شهر شیراز) دارای ۲۰۵۷۷۵ نفر جمعیت می‌باشد که حجم نمونه آن با استفاده از فرمول کوکران، ۳۸۴ نفر تعیین گردید.

جهت سنجش روایی محتوایی پرسشنامه‌ها، از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. مقدار شاخص کفایت داده (۰/۶) محاسبه گردید و سطح معناداری آزمون بارتلت، همان‌گونه که در جدول ۳، ملاحظه می‌شود، ۰/۰۰۰ به دست آمده است که نشان می‌دهد؛ محتوای پرسشنامه از روایی و اعتبار لازم برخوردار می‌باشد:

جدول ۳. شاخص کفایت داده و آزمون بارتلت

شاخص کفایت داده (KMO)	آزمون بارتلت
۰/۶	۹۷۷۶/۷۱۸
درجه آزادی	۱۱۷۶
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰

شکل ۲. موقعیت محدوده مورد مطالعات

یافته‌ها

- مقایسه میانگین شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) در منطقه ۳ شیراز

میانگین وضعیت شاخص‌های CDS در منطقه ۳، با استفاده از آزمون تی یک‌طرفه به دست آمد.

جدول ۵. میانگین معیارهای CDS در منطقه ۳ شیراز

معیار میانگین = ۲/۵	
۲/۶۵	قابلیت زندگی
۳/۰۸	رقابت پذیری
۲/۸۱	بانکی بودن
۲/۱۶	حکمرانی خوب شهری

همان‌طور که در جدول ۵، ملاحظه می‌شود، میانگین معیارهای قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری و بانکی بودن از میانه نظری بیش‌تر است و میانگین معیار حکمرانی خوب شهری از میانه نظری کم‌تر می‌باشد و این نتایج نشان می‌دهند که وضعیت معیار حکمرانی خوب شهری نسبت به سایر معیارهای CDS، دارای ضعیف‌ترین و رقابت‌پذیری دارای بالاترین تأثیرگذار در توسعه شهری منطقه ۳ می‌باشند.

- رابطه بین معیارهای راهبرد توسعه شهری

به منظور سنجش رابطه بین معیارهای راهبرد توسعه شهری از آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید.

جدول ۶. نتایج آزمون همبستگی پیرسون

	حکمروایی خوب شهری	بانکی بودن	رقابت پذیری	قابلیت زندگی
قابلیت زندگی	همبستگی پیرسون	-۰/۰۷۱	۰/۳۳۳**	۱
	سطح معنی داری	۰/۱۶۷	۰/۰۰۰	
	تعداد نمونه	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
رقابت پذیری	همبستگی پیرسون	-۰/۰۵۵	۱	۰/۳۳۳**
	سطح معنی داری	۰/۲۸۵	۰/۰۰۰	
	تعداد نمونه	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
بانکی بودن	همبستگی پیرسون	۱	-۰/۰۵۵	-۰/۰۷۱
	سطح معنی داری	۰/۲۸۵	۰/۱۶۷	
	تعداد نمونه	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴
حکمروایی خوب شهری	همبستگی پیرسون	۰/۰۴۲	۰/۲۷۶**	۰/۳۳۳**
	سطح معنی داری	۰/۴۱۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
	تعداد نمونه	۳۸۴	۳۸۴	۳۸۴

همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی دار است. **

آ آمده است؛ به این معنا که متغیرهای مستقل تحقیق در مجموع توان تبیین کامل تغییرات واریانس شاخص CDS، را دارا می‌باشند. هم‌چنین مطابق نتایج تحلیل واریانس که در جدول ۸، ارائه گردیده، سطح معنی داری ۰/۰۰۰ به دست آمده است؛ بنابراین اثرات ترکیبی و خطی متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته معنادار است.

نتایج متغیرهای باقی‌مانده در مدل رگرسیونی در جدول ۹، نشان می‌دهد که هیچ‌کدام از متغیرهای مستقل تحقیق (شاخص‌های قابلیت‌زندگی، رقابت‌پذیری، بانکی بودن و حکمروایی خوب شهری)، از مدل خارج نشده‌اند و متغیر بانکی بودن با ضریب بتای استاندارد ۰/۶۳ بیش‌ترین اهمیت را در تبیین متغیر وابسته یعنی شاخص CDS، دارد.

هم‌چنین در تحلیل رگرسیون چندمتغیره، مقدار بتای هر کدام از متغیرهای مستقل، نشان می‌دهد که با چه ضریبی و در کدام جهت باعث تغییر در متغیر وابسته می‌شوند. با توجه به نتایج آزمون می‌توان نتیجه گرفت که مقدار شاخص CDS، با افزایش هر واحد در وضعیت بانکی بودن، با ضریب ۰/۳، در وضعیت قابلیت زندگی؛ با ضریب ۰/۲۴، با افزایش هر واحد در وضعیت

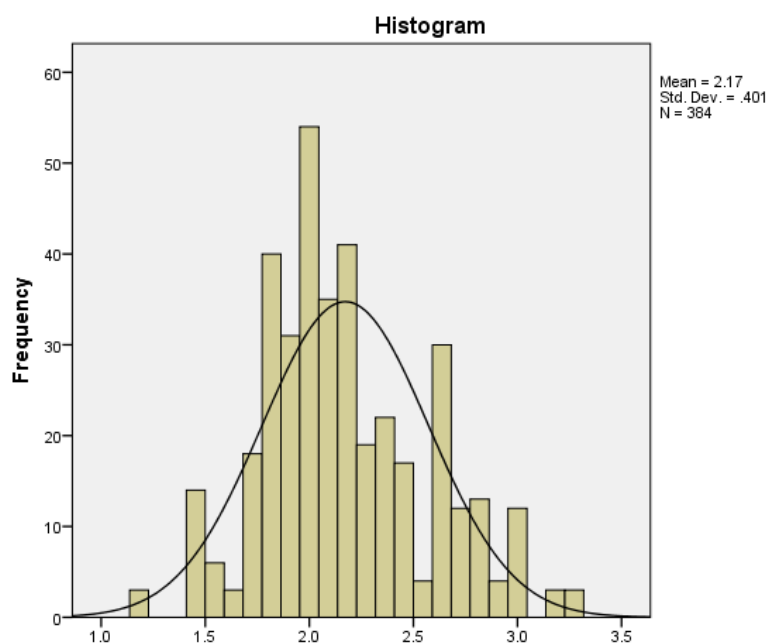
همان‌گونه که در جدول ۶، ملاحظه می‌شود، سطح معنی داری بین شاخص‌های قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری و حکمروایی خوب شهری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد که نشان دهنده وجود رابطه معنی داری بین شاخص‌های مذکور است. هم‌چنین سطح معنی داری بین شاخص‌های قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری و حکمروایی خوب شهری با شاخص بانکی بودن بیش‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد و این مسئله نشان دهنده عدم وجود رابطه معنی داری بین شاخص‌های ذکر شده با شاخص بانکی بودن است.

آزمون رگرسیون گام به گام

نتیجه آزمون رگرسیون بین شاخص CDS و شاخص‌های قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری، بانکی بودن و حکمروایی خوب شهری در جدول‌های ۷ تا ۹، و شکل ۳، ارائه گردیده است (شکل ۳). شکل ۳، هیستوگرام توزیع نرمال متغیر وابسته را براساس متغیرهای باقی‌مانده در مدل رگرسیون را نشان می‌دهد و همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، توزیع نرمال می‌باشد.

همان‌گونه که در جدول ۷، ملاحظه می‌شود، ضریب تبیین برای متغیرهای مستقل باقی‌مانده در مدل رگرسیونی مقدار ۱، به دست

رقابت‌پذیری؛ با ضریب ۰/۲۲ و با افزایش هر واحد در وضعیت حکمروایی خوب شهری؛ با ضریب ۰/۲۲، افزایش می‌یابد.

شکل ۳. نمودار توزیع متغیر وابسته براساس باقیمانده‌های رگرسیون

جدول ۷. خلاصه مدل رگرسیونی

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تبیین	ضریب تبیین تعدیل شده	تخمین خطای استاندارد
۱	۱ ^a	۱	۱	۰/۰۰۰

a. (ثابت): پیش‌بینی حکمروایی خوب شهری، رقابت‌پذیری، قابلیت زندگی، بانکی بودن

جدول ۸. نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	سطح معنی‌داری
رگرسیون	۲۷/۱۴۵	۴	۶/۷۶۸	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰ ^a
باقی‌مانده	۰/۰۰۰	۳۷۹	۰/۰۰۰		
جمع کل	۲۷/۱۴۵	۳۸۳			

a. (ثابت): پیش‌بینی حکمروایی خوب شهری، رقابت‌پذیری، قابلیت زندگی، بانکی بودن

جدول ۹. متغیرهای باقی مانده در مدل رگرسیونی

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد		t	سطح معنی‌داری
	B	خطای استاندارد	Beta			
(ثابت)	-۱/۶۱	۰/۰۰۰			-۰/۰۰۰	۱/۰۰۰
بانکی بودن	۰/۳۰۶	۰/۰۰۰	۰/۶۳۳		۱۶۴۴۰۰۴۶۶۷/۷۹۶	۰/۰۰۰
۱ قابلیت زندگی	۰/۲۴۵	۰/۰۰۰	۰/۴۰۸		۹۹۲۰۰۳۴۱۹/۹۹۲	۰/۰۰۰
رقابت‌پذیری	۰/۲۲۴	۰/۰۰۰	۰/۳۶۴		۸۷۴۰۵۳۷۷۸/۹۹۲	۰/۰۰۰
حکمروایی خوب شهری	۰/۲۲۴	۰/۰۰۰	۰/۳۳۸		۸۳۶۶۳۱۱۸۴/۱۴۳	۰/۰۰۰

متغیر وابسته CDS

بحث و نتیجه‌گیری

راهبرد توسعه شهری (CDS) جدیدترین رویکرد در برنامه‌ریزی شهری است که توسط سازمان ائتلاف شهرها در سال ۱۹۹۹ با هدف ارتقاء توسعه شهری پایدار، ارتقاء کیفیت اداره و مدیریت شهر و کاهش سیستماتیک و مداوم فقر شهری و حفاظت از منابع محیط‌زیستی پیشنهاد شده است. CDS به‌عنوان یک فرایند مشارکتی دارای سه هدف اصلی: بهبود مدیریت شهری، رشد اقتصادی و کاهش فقر است و به دنبال شهری با قابلیت زندگی بالا، رقابت‌پذیری، بانک‌پذیر و حکمروایی خوب شهری می‌باشد. جهت تحقق CDS در کشورهای در حال توسعه مانند ایران، نیاز به اصلاحات ساختاری در نظام مدیریت شهری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. CDS در کشور ما در مراحل آغازین خود می‌باشد و مسلماً رفته رفته مورد توجه بیش‌تری قرار خواهد گرفت.

در همین راستا، در مطالعه حاضر به بررسی شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) به‌عنوان یک رویکرد نوین جهت دستیابی به توسعه پایدار شهری در منطقه ۳ شهر شیراز پرداخته شد. براساس نتایج به دست آمده از تحقیق، فرضیات مورد نظر مورد بررسی قرار گرفتند. سوال اول: وضع موجود منطقه ۳ شیراز تا حدودی با شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) مطابقت دارد؟ جهت بررسی این سوال، نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که میانگین معیار قابلیت زندگی برابر ۲/۵۶، میانگین معیار رقابت‌پذیری برابر ۳/۰۸، میانگین معیار بانکی بودن برابر ۲/۸۱ و میانگین معیار حکمروایی خوب شهری برابر ۲/۱۶ می‌باشد. از طریق مقایسه میانگین‌های مذکور با میانه نظری که برابر ۲/۵ در نظر گرفته شد، چنین به دست آمد که معیار رقابت‌پذیری بالاترین میانگین و حکمروایی خوب شهری با پایین‌ترین میانگین، نسبت به سایر معیارهای CDS، به ترتیب دارای بهترین وضعیت و ضعیف‌ترین وضعیت در منطقه ۳ می‌باشند. همچنین معیارهای قابلیت زندگی و بانکی بودن، وضعیت متوسطی در این منطقه دارند و این مطلب نشان می‌دهد که در منطقه مذکور، به لحاظ شرایط زیست‌محیطی که از جمله شاخص‌های قابلیت زندگی است دارای وضعیت نسبتاً مطلوبی می‌باشد و جهت ارتقاء سطح کیفیت جنبه‌های زیست‌محیطی باید اقداماتی صورت گیرد.

با توجه به نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون، به بررسی رابطه بین معیارهای CDS پرداخته شد. ضریب همبستگی بین شاخص قابلیت زندگی و رقابت‌پذیری برابر ۰/۳۳۳ و سطح معنی‌داری برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد. سطح معنی‌داری کوچکتر از ۰/۰۵ نشان می‌دهد که بین این دو شاخص، به طور معنی‌داری همبستگی مثبت وجود دارد. با افزایش کیفیت معیار

قابلیت زندگی، کیفیت معیار رقابت‌پذیری نیز افزایش می‌یابد و با کاهش کیفیت معیار قابلیت زندگی، کیفیت معیار رقابت‌پذیری نیز کاهش می‌یابد. ضریب همبستگی بین معیار قابلیت زندگی و بانکی بودن برابر ۰/۰۷۱- و سطح معنی‌داری برابر ۰/۱۶۷ می‌باشد. سطح معنی‌داری بزرگتر از ۰/۰۵ نشان می‌دهد که بین این دو معیار، رابطه همبستگی معنی‌داری وجود ندارد و در واقع افزایش معیار قابلیت زندگی نمی‌تواند تأثیر محسوسی روی معیار بانکی بودن داشته باشد. ضریب همبستگی بین معیار قابلیت زندگی و حکمروایی خوب شهری برابر ۰/۲۳۲ و سطح معنی‌داری برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد و نشان می‌دهد که بین این دو معیار، به طور معنی‌داری همبستگی مثبت وجود دارد. ضریب همبستگی بین معیار رقابت‌پذیری و بانکی بودن برابر ۰/۰۵۵- و سطح معنی‌داری برابر ۰/۲۸۵ می‌باشد و این مسئله حاکی از این است که بین این دو معیار، رابطه همبستگی معنی‌داری وجود ندارد.

ضریب همبستگی بین معیار رقابت‌پذیری و حکمروایی خوب شهری ۰/۲۷۶ و سطح معنی‌داری برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد و نشان می‌دهد که بین این دو معیار، به طور معنی‌داری همبستگی مثبت وجود دارد. ضریب همبستگی بین معیار بانکی بودن و حکمروایی خوب شهری ۰/۰۴۲ و سطح معنی‌داری ۰/۴۱۶ می‌باشد، در این حالت، ضریب همبستگی مثبت است ولی رابطه معنی‌داری وجود ندارد. براساس نتایج حاصل از آزمون رگرسیون گام به گام به بررسی رابطه بین معیارها با رویکرد CDS پرداخته شد. در این آزمون، جدول همواری مدل، یک آماره F معنی‌دار را شرح می‌دهد و همواری مدل مثبت است. سطح معنی‌داری در تمام معیارهای بانکی بودن، قابلیت زندگی، رقابت‌پذیری و حکمروایی خوب شهری برابر ۰/۰۰۰ می‌باشد و نشان می‌دهد که معیارهای مذکور با رویکرد CDS رابطه معنی‌دار وجود دارد.

ضریب استاندارد Beta در معیار بانکی بودن برابر ۰/۶۳۳، قابلیت زندگی برابر ۰/۴۰۸، رقابت‌پذیری برابر ۰/۳۶۴ و حکمروایی خوب شهری برابر ۰/۳۳۸ است. در واقع مثبت بودن ضریب استاندارد در معیارهای مطرح شده، نشان دهنده تأثیر مثبت این معیارها با رویکرد CDS می‌باشد و هر چه مقدار مطلق ضریب استاندارد بزرگتر باشد می‌تواند تأثیر بیش‌تری روی مدل داشته باشد. به عبارت دیگر، با توجه به مقدار مطلق ضریب استاندارد بانکی بودن، این معیار بیش‌ترین تأثیر را می‌تواند بر رویکرد CDS داشته باشد.

سوال دوم: شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) در دستیابی به توسعه پایدار شهری تأثیر گذار می‌باشند؟ همان‌گونه که در مطالب پیشین عنوان شد، CDS به‌عنوان

رویکردی نوین جهت دستیابی به توسعه پایدار شهری مطرح گردیده است و در نتیجه با بهبود کیفیت معیارهای CDS در منطقه ۳، این منطقه به اصول توسعه پایدار نزدیکتر می‌شود. بنابراین، سوال دوم نیز تأکید می‌گردد.

راهکارها

از آنجایی که رویکرد CDS در راستای دستیابی به توسعه پایدار حرکت می‌کند و با توجه به اینکه، حفاظت از محیط زیست از جمله ابعاد توسعه پایدار به شمار می‌رود و با توجه به یافته‌های تحقیق بر همین اساس راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

- ✓ ساماندهی رودخانه خشک به منظور بهره برداری اصولی از منابع محیط زیست طبیعی به‌عنوان یک چشم‌انداز طبیعی در شهر.
- ✓ توسعه پوشش سبز جهت ارتقاء کیفیت محیط زیست در ارتفاعات
- ✓ کوهستانی شمال منطقه برای کاربری‌های چند منظوره؛
- ✓ تعریف پیاده راه از دروازه قرآن به سمت بافت تاریخی شهر به منظور کاهش آلودگی‌های محیط زیست ناشی از تردد وسایل نقلیه؛
- ✓ بهره‌گیری از سامانه قطار شهری و سیستم حمل و نقل عمومی در منطقه، جهت حفاظت از محیط زیست؛
- ✓ پالایش عملکردی منطقه از فعالیت‌های نامتجانس با نقش منطقه و آلاینده محیط زیست، مانند: پایانه کاراندیش، کارخانه روغن نباتی و غیره،
- ✓ توسعه و تقویت شبکه‌های مجازی به منظور تسهیل در انجام امور گوناگون (خرید، امور اداری و بانکی و غیره) و کاهش سفرهای غیر ضروری؛
- ✓ احداث تله کابین باباکوهی تا ارتفاعات سعدی؛
- ✓ تغییر ماهیت غالب اقتصادی منطقه به سمت درآمدزایی و رونق خدمات فراغتی و فرهنگی؛
- ✓ تعریف کریدورهای بصری نسبت به ارتفاعات شمالی شهر به‌عنوان پتانسیلی برای رونق گردشگری و اکوتوریسم؛
- ✓ عبور محورهای گردشگری در منطقه از حافظه تا سعدیه؛
- ✓ ایجاد و بهسازی مسیرهای پیاده با تأکید بر اختلاط کاربری‌ها.
- ✓ ایجاد و توسعه بازارچه‌های محصولات فرهنگی و صنایع دستی؛
- ✓ بسترسازی برای اجرای طرح‌های مشارکتی و گسترش فضاهای کسب و کار؛
- ✓ افزایش ظرفیت توان پارکینگ منطقه و ایجاد پارکینگ طبقاتی
- ✓ در مجاورت مکان‌های گردشگری (آرامگاه سعدی، حافظ و

✓ (غیره) با رعایت حریم میراثی.
منابع

۱. احدنژاد روشتی، محسن، مرادی مفرد، سمیرا (۱۳۹۲)، نقش استراتژی توسعه شهری (CDS) در سیاست‌های تأمین مسکن گروه‌های کم درآمد شهری (مورد مطالعه: ناحیه صفرباد و بی‌سیم شهر زنجان)، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دوره ۳، شماره ۱۲: ۳۵-۴۸.
۲. اشرفی، یوسف (۱۳۸۸)، CDS رویکردی جدید در برنامه‌ریزی شهری در رویکرد تحلیلی، مدیریت شهری، شماره ۳: ۸۹-۱۰۵.
۳. اکبرپور سراسکانرود، محمد، نجفی، اسماعیل (۱۳۸۹)، مفهوم توسعه پایدار در محیط‌های روستایی حوزه کلان‌شهرها (مطالعه موردی: کلان‌شهر تهران)، مسکن و محیط روستا، دوره ۲۹، شماره ۱۳۰: ۶۴-۷۹.
۴. براتی، ناصر، یزدان‌پناه شاه‌آبادی، محمدرضا (۱۳۹۰)، بررسی ارتباط مفهومی سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در محیط شهری (نمونه موردی: شهر جدید پردیس)، جامعه پژوهی فرهنگی، دوره ۲، شماره ۱: ۲۵-۴۹.
۵. تقوایی، مسعود، صفربآبادی، اعظم (۱۳۹۲)، توسعه پایدار شهری و برخی عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: شهر کرمانشاه)، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، دوره ۳، شماره ۶: ۲۲-۱.
۶. جهانی‌شکیب، فاطمه، آل محمد، سیده، صالحی، اسماعیل (۱۳۹۳)، انطباق‌پذیری راهبرد توسعه شهری در نظام برنامه‌ریزی ایران (نمونه مورد مطالعه: شهر شاهرود)، جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره ۳، شماره ۹: ۶۲-۴۷.
۷. حاتمی‌نژاد، حسین، فرجی‌ملایی، امین (۱۳۹۰)، امکان‌سنجی اجرای طرح‌های استراتژی توسعه شهری (CDS) در ایران، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، دوره ۲، شماره ۸: ۵۵-۷۶.
۸. حاجی‌علیزاده، جواد، موسوی، چمران، زرافشان، عطاله (۱۳۹۵)، تحلیلی بر همبستگی بین الگوی حکمروایی شایسته شهری و میزان مشارکت شهروندی (مطالعه موردی: شهر شیراز)، فضای جغرافیایی، دوره ۱۶، شماره ۵۴: ۲۶۰-۲۳۷.
۹. حسینی، علی، اسکندری‌نوده، محمد، میرهن قاسم‌آبادی، فاطمه (۱۳۹۳)، بررسی و تحلیل شاخص‌های استراتژی توسعه شهری (CDS) در توسعه گردشگری شهر (مطالعه موردی: شهر چابکسر)، جغرافیا و پایداری محیط، دوره ۴، شماره ۱۱: ۴۱-۵۵.
۱۰. حیدری‌چپانه، رحیم، رضاطبع ازگمی، خدیجه (۱۳۸۹)، نقش استراتژی توسعه شهری (CDS) در سیاست‌های تأمین

- توسعه، شماره ۳۱: ۱۲۰-۱۰۷.
۲۱. عبدالهی، علی اصغر (۱۳۹۴)، *اولویت بندی شاخص‌های مؤثر توسعه پایدار شهری در شهر کرمان*، جغرافیا (فصلنامه علمی- پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران)، دوره جدید، دوره ۱۳، شماره ۴۷: ۲۶۸-۲۵۳.
۲۲. قدیری، محمود، ممسنی، سوگل (۱۳۹۵)، *تحلیل تطبیقی شاخص‌های توسعه پایدار نواحی شهر بوشهر*، فضای جغرافیایی، دوره ۱۶، شماره ۵۴: ۹۶-۶۹.
۲۳. قنبری، ابوالفضل، احمدی، مظهر، مصطفوی صاحب، سوران (۱۳۹۵)، *ارزیابی و تحلیل سطوح پایداری شهری در سکونتگاه‌های غیر رسمی مهاباد*، فضای جغرافیایی، دوره ۱۶، شماره ۵۳: ۱۲۱-۹۷.
۲۴. محمدی سنگ‌لی، خشایار، قرشی، صدیقه (۱۳۹۵)، *توسعه پایدار شهری؛ رویکردی جهانی با راهکارهای محلی (مطالعه موردی: بررسی معیارهای پایداری در معماری سنتی شهر یزد)*، مطالعات هنر و معماری، دوره ۲، پیاپی: ۱۱ و ۱۲: ۹۹-۸۷.
۲۵. محمودی، وحید، ماجد، وحید (۱۳۹۱)، *برنامه‌ریزی توسعه پایدار شهری با رویکرد برنامه‌ریزی هسته‌ای (پیشنهادی برای برنامه‌ریزی توسعه پایدار شهری تهران)*، راهبرد، دوره ۲۱، شماره ۶۴: ۷۲-۴۳.
۲۶. مرصوصی، نفیسه، پورمحمدی، محمدرضا، نصیری، اسماعیل، محمدرزاده، یوسف (۱۳۹۳)، *پایداری توسعه کلان شهر تبریز و تدوین الگوی توسعه آن*، جغرافیا، دوره ۱۲، شماره ۴۳: ۵۵-۳۷.
۲۷. مشکینی، ابوالفضل، مؤذن، سهراب (۱۳۹۳)، *تحلیل حکمروایی مطلوب شهری در پایداری شهرها (مطالعه موردی: شهر عجب‌شیر)*، آمایش محیط، شماره ۲۹: ۳۱-۹۹.
۲۸. مطلبی، قاسم، حیدری، شاهین، شیرمحمدی، شهرام (۱۳۹۴)، *خوانشی از جایگاه و نقش برندسازی معماری بر رقابت‌پذیری شهری در شهرهای جهانی*، مدیریت شهری، شماره ۴۰: ۲۰۶-۱۷۷.
۲۹. مهندسین مشاور ماب (۱۳۹۳)، *بازنگری طرح تفصیلی شهر شیراز، شناخت و تحلیل وضع موجود (کلیات- اقتصادی- اجتماعی): ۱-۱۶۷*.
۳۰. نقی‌زاده، محمد، محتشم امیری، سعیده (۱۳۹۲)، *توسعه پایدار شهری از منظر عبدالرحمن ابن‌خلدون*، نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان، دوره ۲، شماره ۲: ۲۹-۱.
۳۱. نوابخش، مهرداد و بذرافشان، محمد (۱۳۹۳)، *بررسی میزان سنجش توسعه پایدار شهری در شهر شیراز در ۱۰ سال اخیر*، مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره ۲، شماره ۳: ۶۹-۴۹.
- مسکن گروه‌های کم‌درآمد شهری (مطالعه موردی: شهر رشت)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۳: ۸۲-۵۹.
۱۱. حیدری‌چیان، رحیم، رضاطبع ازگمی، خدیجه، معتمد مهر، اکبر (۱۳۹۱)، *کاربرد استراتژی توسعه شهری (CDS) در بهبود سکونتگاه‌های غیر رسمی*، مطالعه موردی: اراضی دانشگاه علوم پزشکی تبریز (محله غازان‌داغی)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، دوره ۳، شماره ۹: ۵۶-۳۵.
۱۲. رازدشت، عبدالله، یغفوری، حسین، ملکی، آفرین (۱۳۹۱)، *مقایسه شاخص‌های پایداری شهر کوچک دهدشت با متوسط نظام شهری کشور با تأکید بر توسعه پایدار شهری*، آمایش محیط، شماره ۱۸: ۱۴۴-۱۲۵.
۱۳. رضایی، محمدرضا، کریمی، ببرز (۱۳۹۵)، *نقش استراتژی توسعه شهری CDS در ساماندهی سکونتگاه‌های غیر رسمی با تلفیق مدل‌های ANP و SWOT (مطالعه موردی: شهرک بهار شیراز)*، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دوره ۶، شماره ۲۲: ۱۲۰-۱۰۹.
۱۴. رهنما، محمدرحیم، اسدی، روح‌اله (۱۳۹۳)، *تعیین وضعیت شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر مشهد*، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، دوره ۵، شماره ۲۰: ۱۶۲-۱۴۳.
۱۵. رهنما، محمدرحیم، غلامزاده خادر، مرتضی، جعفری سیدآباد، وحید (۱۳۹۱)، *تحلیل جایگاه شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) در شهر چناران*، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دوره ۱۲، شماره ۲۶: ۱۲۵-۱۰۷.
۱۶. سروری، هادی، ماجدی، حمید (۱۳۹۴)، *بررسی تأثیر جهانی شدن بر مدیریت فضای شهری*، هویت شهر، دوره ۹، شماره ۲۳: ۲۶-۱۷.
۱۷. شریف‌زادگان، محمدحسین، ندایی طوسی، سحر (۱۳۹۴)، *چارچوب توسعه فضایی رقابت‌پذیری منطقه‌ای در ایران (مورد پژوهی: استان‌های ۳۰ گانه)*، هنرهای زیبا، دوره ۲۰، شماره ۳: ۲۰-۵.
۱۸. شیخ‌الاسلام، علیرضا، کریمی، ببرز، اقبالی، رضا (۱۳۸۸)، *ارزیابی توسعه پایدار شهری کلان‌شهر شیراز*، جغرافیای چشم‌انداز زاگرس، دوره ۱، شماره ۲: ۵۳-۳۱.
۱۹. صابری‌فر، رستم، فلاحت، محسن (۱۳۹۳)، *ارزیابی میزان موفقیت طرح‌های توسعه شهری در دستیابی به معیارهای توسعه پایدار (مطالعه موردی: طرح‌های حوزه‌ی میانی غربی مشهد و تحقق شهر فشرده)*، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، دوره ۶، شماره ۲۳: ۱۳۲-۱۱۵.
۲۰. صفایی‌پور، مسعود، روزبه، حبیبه (۱۳۹۲)، *هویت و توسعه پایدار محله‌ای در شهر شیراز (مورد: محله فخرآباد)*، جغرافیا و

40. Khaliq, Abdolreza., Vatanparast, Mahdi (2014), *The Conformity Assessment of the Development Strategies with CDS Principals in Fariman County by AHP Technique*, Journal of Fundamental and Applied Life Sciences, Vol. 4: 850-855.
41. Khammar, Gholam Ali., Sabaghzadeh, Elham (2014), *Analysis the status of Urban Development Parameters in Zabol city by CDS Urban Model*, Journal of Research in Management, Vol. 4: 109-118.
42. Michelle, Gray more., Neilg, Snipe, ropye, Rick Son (2008), *Regional Sustainability: How useful are current tools of Sustainability's Assessment at the regional scales*, ecological economics, Vol. 67: 362-372.
43. Mohammadpour Zarandi, Hossein., Tabatabaei Mozdabadi, Mohsen (2015), *Training in Sustainable Urban Development*, Journal of Urban Economics and Management, Vol. 3, No. 10: 111-125.
44. Rasoolimanesh, S. Mostafa., Badarulzaman, Nurwati., Jaafar, Mastura. (2011), *Achievement to Sustainable Urban Development using City Development Strategies: A Comparison between Cities Alliance and the World Bank definitions*, Journal of Sustainable Development, Vol. 4, No. 5: 151-166.
45. Rasoolimanesh., Mostafa. Badarulzaman, Nurwati, Jaafar, Mastura (2011), *City Development Strategies (CDS) and Sustainable Urbanization in Developing World*, Journal of Social and Behavioral Sciences: 623-631.
46. Sasanpour, Farzaneh., Mehrnia, Siamak (2012), *Comparative Survey of City Development Strategy in Several City of Worldwide*, Journal of Sustainable Development, Vol. 5, No. 4: 192-204.
۳۳. نوروزی فرد، مهدی، نبئی، صباح، خلیلی، احمد (۱۳۹۳)، امکان‌سنجی استفاده از استراتژی توسعه شهری (CDS) در نظام شهرسازی ایران و ارائه چارچوبی جهت تحقق پذیرگی آن، مدیریت شهری، شماره ۳۴: ۲۵۸-۲۳۷.
۳۴. نیکپور، عامر، ملکشاهی، غلامرضا، رزقی رمی، فاطمه (۱۳۹۴)، ارزیابی شاخص‌های توسعه پایدار شهری با تأکید بر عدالت در توزیع خدمات (مورد مطالعه: شهر بابل)، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، دوره ۶ شماره ۲۲: ۱۳۸-۱۲۵.
۳۵. واقفی، الهام، حقیقتیان، منصور (۱۳۹۳)، بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی (بعد نهادینه) بر رفتارهای اجتماعی زیست‌محیطی با رویکرد توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهر شیراز)، اقتصاد و مدیریت شهری، شماره ۸: ۶۵-۴۷.
36. Farhudi, R., Rahnemaei. M.T., Gharakhlu. M., Teimouri. I. (2011), *Measuring Urban Neighborhoods Sustainable Development with Fuzzy Logic and geographic Informating System (Case Study: Tehran- 17th municipal region)*, Journal of Human Geography, Research Quarterly, No. 77: 12-14.
37. Firouzbakht, A., Parhizgar, A., Rabifar, V. (2012), *Strategies of Environmental Structure City with Approach Urban Sustainable Development, Case Study: City of Karaj*, Journal of Human Geography Research Quarterly, No. 80: 30-32.
38. Fouladi, Mansoureh., Zabihi, Hossein (2015), *Designing City Development Strategy (CDS) Based on Participatory Visioning in Bojnourd*, Journal of Natural & Social Sciences, Vol. 3, No. 3: 469-481.
39. Hosseinzadeh Dalir, Karim., Sadr Mousavi, Mir Sattar., Heydari Chianeh, Rahim., Rezatab, Khadijeh (2012), *An Introduction to City Development strategy (CDS Approach in Planning Process with an Emphasis on the Master Plan's Challenges in Iran*, Journal of Geographic Space, Vol. 11, No. 36: 173-210.